

Aproximació a l'activitat econòmica generada pel turisme a les comarques de Catalunya. Sèrie 2008-2012 (i avenç 2013)

Juan Antonio Duro Moreno*
Departament d'Economia
URV

* L'autor agraeix en particular el gran ajut mostrat pel Departament d'Empresa i Ocupació (Observatori d'Empresa i Ocupació). D'altra banda, l'autor vol agrair, la maestria de David Rodríguez (redactor secció segona), el recolzament en la cerca de dades de Verònica Gombau i a diverses empreses que han proveït informació.

Índex

1. Introducció

2. Elements previs sobre el valor de l'activitat en sectors específics turístics

3. L'estimació del valor econòmic dels sectors específics turístics pel període 2008-2013 a les comarques catalanes

4. L'estimació de l'Activitat en Sectors Específics Turístics a les marques turístiques catalanes

5. Els subsectors específics

6. Consideracions finals

Annex metodològic

1. Introducció

L'objecte principal d'aquest treball consisteix en l'estimació territorial (o reconstrucció, més pròpiament dit) del valor econòmic dels principals sectors productius específics turístics pel període 2008-2013. Aquesta informació, entre d'altres aspectes, permetrà, per exemple, avaluar el paper d'aquests sectors en el període de crisi i recuperació viscut per a l'economia catalana des de 2008. Amb un any de caiguda de l'activitat, recuperació, nova recaiguda i nova recuperació té sentit contrastar, així, com han actuat aquests tipus d'activitats, tant fortament arrelades a alguns dels principals recursos productius del país, com el clima, els paisatges, el patrimoni cultural i natural, la gastronomia o els esdeveniments, entre d'altres.

Aquest objectiu, és, però, força ambiciós i exigent. Aquesta ambició, i complicació, per portar-ho a terme, rau en dos grans factors. En primer lloc, en les dificultats per acotar el sector turístic, donada la seva transversalitat i les propietats característiques de la informació disponible en la comptabilitat econòmica. De fet, com es conegut, les activitats turístiques es determinen per a la via de la demanda. Així, el que provoca que una activitat sigui turística o no és, fonamentalment, qui la demanda. Una mateixa producció homogènia pot ser considerada turística o no, en funció de les característiques de qui l'adquireix (si s'ha desplaçat a un lloc diferent del de residència pernoctant o no i per motius no lligats als estudis o la feina, el commuting). De fet, el turisme podria abraçar una part majoritària del sector de serveis (fins i tot públics). El punt és que les nostres estadístiques es basen en la noció d'oferta homogènia i, per tant, no permeten precisar aquesta dimensió turística en els diferents sectors productius. En segon lloc, l'objecte principal d'aquest treball es centra en oferir estimacions comarcals (i *per ende* per marques), la qual cosa és una dificultat afegida, donada la manca d'indicadors en aquest nivell territorial i el seu tamany (fins i tot, com se sap, no tenim ni indicadors de demanda turística globals i homogenis en aquest nivell territorial).

La solució de conveniència que s'ha triat en aquest text ha estat considerar com a sectors productius objecte d'anàlisi aquells identificats com a sectors

específics turístics per a la Organització Mundial de Turisme (OMT), es a dir, hosteleria (hotels i restaurants), transport de viatgers, agències de viatges, lloguer de cotxes i activitats d'oci. Seràn aquests, i la seva suma, els que definiran els nostres sectors analitzats i comptabilitzats. D'aquesta manera, i com no es separa la demanda dual en el cas en que es produeixi, l'activitat estimada per aquests sectors típicament no aproximaria de manera precisa la magnitud del turisme al territori. De tota manera, la comparació territorial d'aquestes estimacions pot aproximar, de manera raonable, les diferències reals en termes de la dimensió d'aquests sectors, així com la seva dinàmica. De fet, una estimació precisa de la importància del turisme al territori tendiria, per un costat, a rebaixar els números que aquí es presenten, doncs sectors com l'hostaleria (a l'incloure restauració), el transport (bàsicament terrestre i ferrocarril) i/o l'oci satisfan també demanda no turística (és a dir, de residents). Però també és cert que per calibrar amb determinació l'entitat del sector turístic de manera global al país hauríem d'afegir la demanda turística associada a altres sectors de terciari més enllà dels específics, com seria el cas del comerç al detall o els serveis personals, per exemple, o, fins i tot, els serveis públics vinculats (i.e. personal dedicat a atenció turística, promoció turística, etc). Per tant, i en síntesi, les aproximacions que aquí es detallen no donen una imatge precisa del tamany del sector turístic, la qual cosa reclamaria, per exemple, la disponibilitat d'uns comptes satèl.lit de turisme a Catalunya, i al territori, com a informació de base.

L'òptica de l'estimació adoptada, alhora de realitzar les estimacions, ha estat la utilització d'un enfocament d'oferta, a mode *bottom-up*. Per tant, s'ha anat reconstruint el valor afegit de les diferents branques i subbranques considerades a partir de la informació sobre producció empresarial. Per fer això, s'ha utilitzat informació variada. Primerament s'han utilitzat les estimacions de Catalunya Caixa sobre VAB comarcal i del sector hostaleria (que s'han homogeneitzat degudament) i després s'han estimat la resta d'activitats específiques a partir de la utilització dels cotitzants per sectors, de les dades comptables i/o dels censos d'establiments quan ha estat necessari. Per cada subsector la metodologia utilitzada ha variat, donades les característiques de la informació de base i del sector analitzat. Així, amb

aquesta tipus de reconstrucció via oferta no només es tindria en compte l'impacte de la demanda dels pernoctants sinó també l'associada a l'excursionisme, per exemple (encara que també, però, la dels residents).

D'altra banda, i com s'ha comentat, les estimacions s'ofereixen per comarques i per marques turístiques. D'aquesta manera, podem precisar el comportament d'aquests sectors en el territori i relacionat amb el cicle econòmic.

Les estimacions cobreixen el període que va des de 2008 fins a 2013. Com se sap, en aquests moments hi han estimacions per períodes anteriors d'aquestes activitats sectorials. En aquest sentit, i donats els canvis en les pròpies series proveïdes per Catalunya Caixa i en la pròpia metodologia estimativa del diferents sectors (s'ha pogut comptar amb informació més detallada per subsectors, per exemple), aquestes estimacions no segueixen una línia de continuïtat amb les anteriors, amb alguns canvis en els resultats. Donat que a les darreries del treball s'ha comptat, fins i tot, amb les estimacions de PIB comarcal realitzades per Catalunya Caixa referents a l'exercici del 2013, s'ha decidit incorporar les estimacions per aquest any amb un caràcter provisional, donada la menor informació disponible a nivell de comptes empresarials, per exemple.

Finalment, i donada la tipologia de dades disponibles i les suposicions i ajustaments que cal fer, els valors monetaris que es presenten han de ser concebuts com a merament aproximats. De fet, per anar bé, les xifres haurien de ser percebudes com a ordres de magnitud, en termes estàtics, i com a aproximacions de tendències, en l'ordre dinàmic. De fet, més enllà dels números concrets, creiem que una de les principals utilitats d'aquests té que veure amb la comparació territorial dels registres.

El text s'organitza de la manera següent. En la secció segona es revisa la conjuntura de la demanda territorial turística al territori, atenent a la disponibilitat d'informació per marques, indicadors i anys. La configuració de les marques ve donada per a la informació disponible. En la secció tercera, es revisen alguns elements previs d'interés en relació a l'avaluació de l'activitat econòmica en sectors específics turístics en les comarques catalanes per

període 2008-2013. En la secció quarta es mostren els principals resultats obtinguts en termes de l'estimació de l'activitat per als sectors específics turístics per comarques i en aquest període. En la secció cinquena es sintetitzen els resultats per marques i en la sisena es reproduïx informació relativa als subsectors específics turístics agregats. Finalment, una secció acull algunes de les principals consideracions que es poden derivar de treball.

Esperem, doncs, que els resultats siguin d'utilitat pels agents socioeconòmics, que són els que han de fer-ne particularment ús.

2. Elements previs sobre el valor de l'activitat en sectors específics turístics

Els indicadors revisats en la secció anterior son parcials i, malgrat la seva utilitat com a instruments informatius, no tenen perquè està estretament correlats amb les estimacions monetàries d'activitat. En primer lloc, els indicadors anteriors reflecteixen en ocasions el comportament d'una demanda, com l'estrangera, que és només una part de la demanda turística existent, i més en certes destinacions catalanes, típicament de l'interior, rurals o de muntanya on el component nacional és típicament majoritari. En segon lloc, els indicadors anteriors obvien el patró, i la conducta, per exemple, dels excursionistes, o visitants de dia en les diferents destinacions i territoris, sovint de gran pes en territoris fronterers, d'interior o de tipus cultural. En tercer lloc, els indicadors anteriors son indicadors que poden ser grollers en termes econòmics, donat que no comptabilitzen directament l'activitat econòmica generada ni la despesa que impacte en les empreses i negocis territorials. Pensi's, per exemple, en l'ajustament del consum turístic en temps de crisi. Pot ser que els indicadors de turistes i/o pernoctacions no s'adaptin, en gran mesura, però si que ho facin els indicadors d'ingrés/despesa.

Per completar l'evidència anterior en aquest treball s'aborda la reconstrucció del valor monetari dels sectors turístics específics, com a indicador econòmic referencial de l'activitat productiva. La reconstrucció ha estat feta per a la via de l'oferta, a través de l'estimació de l'activitat en els diferents subsectors turístics considerats. Per tant, el valor total surt per l'agregació de les corresponents magnituds subsectorials.

S'han considerat, com a activitats específiques turístiques, aquelles recomanades per a l'Organització Mundial de Turisme com a tal i que son: l'hoteleria i la restauració, les agències de viatges, el lloguer de vehicles, el transport de viatgers i les activitats d'oci i recreatives. En particular, es prenen com a referència detallada per aquests grups les següents rúbriques de la CNAE-2009:

- 491.- Transport interurbà de passatgers per ferrocarril
- 493.- Altre transport terrestre de passatgers
- 501.- Transport marítim de passatgers
- 503.- Transport de passatgers per vies navegables interiors
- 511.- Transport aeri de passatgers
- 55.- Serveis d'allotjament
- 56.- Serveis de menjars i begudes
- 7711.- Lloguer d'automòbils i vehicles de motor lleugers
- 79.- Activitats d'agències de viatges, operadors turístics, serveis de reserves i activitats relacionades amb els mateixos
- 900.- Activitats de creació, artístiques i espectacles
- 910.- Activitats de biblioteques, arxius, museus i altres activitats culturals
- 93.- Activitats esportives, recreatives i d'entreteniment

Per obtenir els resultats, en el treball s'han utilitzat diferents fonts i mètodes. Donat els canvis en les estimacions referencials de Catalunya Caixa i la disponibilitat d'informació més detallada sectorialment (per exemple, pel que fa al sector del transport però també de l'oci¹), i la necessitat de revisió de les estimacions, s'ha procedit a construir de nou tota la sèrie 2008-2013. La metodologia bàsica utilitzada en cada subsector ha estat diferent, en funció de les propietats característiques del sector considerat i de la informació disponible. Com ja s'ha dit, en el cas de l'hostaleria (sectors CNAE 55 i 56) s'han considerat com a base les estimacions proveïdes per Catalunya Caixa, que s'han hagut de revisar i homogeneïtzar.

En el cas del transport, s'han individualitzat les estimacions per cada subsector de manera diferent. Per exemple, pel que fa als sectors 491, 501, 503 i 511 s'han utilitzat directament les dades comptables degudament revisades. Mentre que pel sector 493 s'han separat les estimacions pel subsector 4931 (i.e. autobusos i autocars) i pel 4932 (i.e. taxis). En el primer cas, donada la informació, s'ha decidit aproximar el valor econòmic a partir de les dades

¹ En aquí s'ha d'agrair la gran col.laboració de l'Observatori d'Empresa i Ocupació (Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya), sobretot pel que fa a les dades sobre cotitzants, que s'han aconseguit, fins i tot, a un nivell de 4 dígits.

directes d'empreses. Mentre que pel segon s'han utilitzat les dades de cotitzants i els VAB per ocupat procedents de les bases comptables (degudament revisades).

D'altra banda, i pel que fa al sector 7711, s'ha combinat la informació a nivell de cotitzants i de VAB per ocupat per a les empreses petites amb informació recabada i aproximada directament de les principals empreses multiestabliment existents.

Pel que fa a les AAVV, i donats els problemes de la sèrie de cotitzants comarcals associats a l'efecte seu, s'han ajustat aquests a partir del cens d'establiments amb els que s'ha utilitzat la informació de VAB per ocupat procedent de les empreses disponibles per comarques.

Pel que fa a les activitats d'oci, típicament el mètode ha estat utilitzar la xifra de cotitzants totals i el VAB per ocupat territorial, amb ajustaments en el cas de de grans establiments en el territori, si s'escau i es tenia la informació (això també s'ha fet en la resta de sectors en quan era convenient).

Finalment, en aquesta secció tornem a subratllar el que son les estimacions (i.e. la construcció dels valors) i el que no son. En primer lloc, les estimacions no mesuren exactament el tamany del sector turístic. En aquest sentit, n'hi han dos elements que expliquen l'anterior afirmació. Un, no s'han considerat les estimacions de les produccions corresponents a d'altres sectors, o subsectors, que se'n dubte reben una demanda turística significativa, en cert territoris, de turistes i/o excursionistes i que si es comptessin de ben segur originarien un alça no trivial en algunes de les estimacions. És el cas, per exemple, del comerç o de la construcció residencial, per posar-ne dos exemples. De fet, la demanda turística es podria estendre fins a cobrir gran part del sector serveis, fins i tot, pel cantó públic. Per tant, òbviament, i des d'aquest punt de vista, la dimensió que s'estima en el treball no esgota el pes del sector turístic en la seva globalitat; dos, una part de l'activitat aproximada en aquí no satisfà demanda turística estrictament sinó resident. És, per exemple, aquest el cas de hostaleria, amb una part de l'activitat associada al subsector de la restauració i

que, en puritat, no té que veure amb demanda turística, o la del transport, o la del lloguer de vehicles o la de l'oci. De fet, dels sectors específics considerats els únics que s'inclourien en la seva totalitat en el sector turístic serien la part hotelera del sector de l'hostaleria i les agències de viatges. En aquest sentit, doncs, reiterem que son estimacions vinculades als sectors productius específics turístics. De fet, les estimacions tindrien més que veure amb una estimació del sector de l'oci a Catalunya i les seves comarques. De tota manera, i si suposa que relativament el pes de la demanda dels residents en aquestes estimacions s'assembla, territorialment parlant, el gruix de les diferències entre comarques, tant en el pes dels sectors analitzats, com la seva evolució, podrien tenir bastant a veure amb la influència de la demanda turística, sigui estrangera i/o nacional, sigui de pernoctants i/o d'excursionistes.

En segon lloc, les estimacions no mesuren l'impacte del turisme en l'economia catalana, ni de les marques i comarques, impacte que hauria de tenir en compte no només una determinació més estricta del sector (directa), com ja s'ha dit anteriorment, sinó també la magnitud dels efectes indirectes associats a les activitats directes, a través de les relacions input-output en el sistema, e induïts (nascuts de la demanda de bens i serveis generada pels sous i salaris directament associats a la producció turística específica).

3. L'estimació del valor econòmic dels sectors específics turístics pel període 2008-2013 a les comarques catalanes

En aquesta secció es presenten els principals resultats de les estimacions de l'activitat en sectors específics turístics per a les comarques catalanes al llarg del període 2008-2013. Aquestes estimacions ens permeten, entre d'altres aspectes, verificar el patró de creixement d'aquestes activitats al territori i, en termes globals, de quina manera contrasta o no aquest creixement amb el de l'economia global catalana o de les comarques. En aquest sentit, un punt clau de l'anàlisi és, per exemple, verificar com ha transcorregut l'evolució d'aquestes sectors en un període on l'economia ha registrat anys de crisi significativa, recuperació, alentiment, etc. Específicament, ens els anys de crisi aquests sectors han evolucionat de manera millor o pitjor, globalment?; en els anys de recuperació ho han fet amb més força? Consequentment, ens interessa de manera crucial calibrar la capacitat de resiliència i de recuperació d'aquests sectors en el marc d'una economia tant necessitada de palanques de creixement com la catalana en el període d'anàlisi.

Específicament, l'estimació de l'activitat en els sectors específics turístics identificats en la secció anterior indicaria un valor estimat, en euros de 2000, de 13.379 milions d'euros a l'any 2013. En termes dinàmics, el valor de l'activitat global en aquests sectors hauria pujat des dels 13.218 milions d'euros que aproximadament significaven al 2008, any d'inici de la gran crisi actual i de la sèrie estimada. D'aquesta manera, l'indicador hauria pujat un limitat 1.2% acumulat en tot el període, o un 0.2% en creixement anual en mitjana acumulativa. Aquest augment de l'activitat en aquest sectors, però, adquiriria més valor quan es compara amb la dinàmica traçada pel PIB global català. En efecte, en aquest mateix període el PIB total de Catalunya (segons les estimacions dels diferents Anuaris de Catalunya Caixa) hauria caigut en una taxa global en tot el període del 4.8%, o del 1% en mitjana anual acumulativa. D'aquesta manera, l'activitat en sectors específics turístics hauria registrat un creixement diferencial de 1.2 punts percentuals en mitjana anual (acumulativa) en tot el període analitzat (període que ja sabem que no ha estat cíclicament homogeni).

D'altra banda, les estimacions indiquen, com es veu, la incidència del gran episodi de crisi en el turisme, en especial, al 2009, amb una caiguda de l'activitat específica en els sectors turístics de l'ordre d'un 1.9%, caiguda que és, no obstant, significativament inferior a la registrada per a l'economia catalana, que va ser d'un elevat 4.1%². De fet, tots els indicadors de demanda arreu reflectiren aquesta disminució del 2009. L'any 2010, però, els sectors específics turístics es recuperaren a un ritme del 2%, també superior a la minça recuperació del PIB català en aquest any. L'efecte rebot, la recuperació de mercat estranger i dels mercats nacionals i de residents (ajudats per a les polítiques keynesianes dels governs) es poden trobar darrera d'aquesta trajectòria. La recuperació econòmica global pren, de fet, més força al 2011, amb un 1.1%, novament amb una evolució dels sectors anomenats específics turístics a major ritme (1.4%). La nova crisi patida per a l'economia global al 2012, coincidint amb la segona onada de la recessió (consequència dels ajustaments públics, amb una demanda privada encara debilitada), redueix, així mateix, el creixement dels subsectors específics turístics fins a un lleuger 0.1%, que, no obstant, contrasta amb l'evolució global negativa catalana, -1.4%. La desacceleració clara del retrocés global al 2013 coincideix amb l'evolució negativa dels sectors específics, però a un ritme encara menys negatiu que la dada global, del 0.3%. Aquesta darrera evolució pot atribuir-se, bàsicament, a la reducció del mercat nacional, greument colpejat per l'evolució econòmica a tot Espanya i, així mateix, pels efectes sobre el consum dels residents, per a la mateixa situació, en els subsectors indicats. De fet, els indicadors de demanda del mercat nacional ja reflecteixen una evolució negativa a l'any 2013³.

Hi haurien diferents hipòtesis per explicar aquest comportament diferencialment millor dels subsectors turístics respecte a l'economia global: en primer lloc, els subsectors considerats són típicament sectors de terciari, amb una

² Novament assenyalar que aquests registres globals de l'economia catalana procedeixen de les dades estimades per Catalunya Caixa i, en conseqüència, no coincideixen amb les estimades per a l'Institut d'Estadística de Catalunya. S'ha decidit utilitzar les dades de Catalunya Caixa per un assumpte d'homogeneïtat amb les estimacions sectorials considerades en el treball i, en particular, per consistència amb la sèrie de VAB del subsector d'hostaleria i restauració, que prové també de Catalunya Caixa, i que constitueix una part important de les estimacions globals.

³ Les expectatives de les estimacions per a l'any 2014 haurien de ser positives, donada la recuperació del mercat nacional, la bona evolució dels mercats estrangers i la recuperació del consum privat, per a la millora de la confiança i la lleugera disminució de l'atur.

consideració propera a la satisfacció de necessitats bàsiques, la qual cosa els faria més resistents als períodes de crisi (i.e. menor elasticitat-renda); en segon lloc, caldria assenyalar la força del mercat estranger en aquesta fase i en diferents territoris, com la Costa Daurada o Barcelona; i, en tercer lloc, l'elasticitat elevada d'aquests consums en fases de creixement de la renda (per tant, inelasticitat en les caigudes elasticitats elevades en les pujades). Per tant, els patrons globals identificats han estat

- (i) *Globalment els subsectors específics turístics haurien crescut en el període 2008-2013, encara que el creixement global hauria estat força dèbil.*
- (ii) *Malgrat l'anterior, l'evolució dels subsectors específics turístics ha estat clarament millor que la corresponent evolució de l'economia catalana.*
- (iii) *Al darrer exercici l'estimació suggereix una evolució lleugerament negativa*

Si s'abaixa l'anàlisi al nivell de les comarques s'observa que la que genera més producció en els subsectors específics turístics va ser, com era esperable, el Barcelonès, amb prop de 5.200 milions d'euros del 2000, xifra que suposà el 38.8% de l'activitat estimada per a tot Catalunya. Si fem una anàlisi global es percep una gran heterogeneïtat evolutiva, barreja de les diferències existents, a nivell comarcal, en termes de la tipologia de recursos i productes, mercats, estratègies i evolució econòmica global. En termes de contexte general, en 29 de les 41 comarques s'ha registrat un creixement global negatiu en el període. En el cantó més positiu, es destaquen, per exemple, comarques com el Baix Llobregat (fonamentalment per a l'efecte del subsector de transport aeri i, en particular, l'evolució de la companyia Vueling), Tarragonés (citar l'efecte Port Aventura i mercat rus, entre d'altres factors), el Pla de l'Estany o l'Alt Penedès. Probablement, el patró global més il·lustratiu a nivell territorial és el succeït amb les comarques que coincideixen en exhibir resultats més negatius en el global del període. En efecte, el tret comú de les comarques amb evolucions pitjors es que típicament són comarques de muntanya, fonamentalment, i d'interior, il·lustrant, entre d'altres factors, l'impacte de la recessió en el mercat nacional.

En efecte, les comarques que lideren el retrocés en els subsectors específics turístics son l'Alta Ribagorça, la Ribera d'Ebre (aquesta amb un pes del sector, però, molt reduït), el Pallars Jussà, el Solsonès, l'Alt Urgell, l'Urgell o les Garrigues, en tots els casos amb una reducció global de l'activitat propera o superior al 10% en tot el període. De fet, si s'observa el Mapa 2.1. s'identifica que les comarques amb un creixement de les activitats específiques turístiques pitjors es situen en un eix en forma de T, inclinat cap a la dreta, que començaria al sud, a la Ribera d'Ebre, i que pujaria per a l'interior fins arribar al nord.

Més enllà de l'evolució global individualitzada del sectors específics turístics, té sentit comparar-ne aquesta evolució amb la de l'economia comarcal arreu. Si ho fem ens n'adonem que en 31 de les 41 comarques l'evolució d'aquests subsectors en el global del període ha estat millor, o menys negativa, que l'evolució global. En aquest sentit, hi ha casos força significatius com els traçats pel Baix Llobregat, el Tarragonès, el Garraf, el Ripollès, el Bages o l'Alt Penedès, on el *gap* entre la variació dels subsectors i de l'economia comarcal en el global del període excedeix o s'apropa als 10 punts percentuals. Per tant, en aquestes economies els subsectors analitzats han contribuït a millorar, de manera significativa, l'economia comarcal, patró que ha provocat un augment en el pes d'aquests subsectors en l'estructura econòmica comarcal. En el cantó negatiu, es trobarien comarques com els Pallars Jussà, la Segarra, Ribera d'Ebre o l'Alta Ribagorça, en les quals els subsectors específics turístics haurien evolucionat globalment pitjor en el període. D'aquestes comarques, la situació més negativa la podríem situar en l'Alta Ribagorça, donada la major dependència de la seva estructura econòmica en aquests subsectors (23,4% aproximadament). En termes globals, de fet, la barreja de situacions i patrons ha provocat que la concentració comarcal de l'activitat, mesurada a partir d'un índex sintètic com el de Herfindahl, no hagi experimentat canvis molt significats en el període analitzat. Si és veritat que hi ha una lleugera reducció (per l'efecte reducció pes Barcelonès) però donat el període no es especialment rellevant.

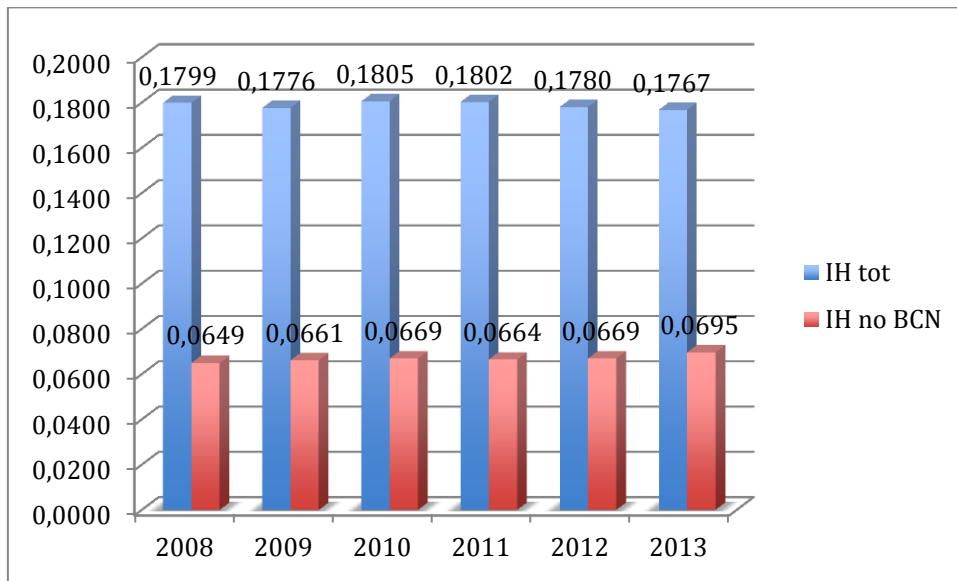
**TAULA 3.1: ESTIMACIÓ ACTIVITAT EN SECTORS ESPECÍFICS TURÍSTICS
PER COMARQUES, 2008-2013**

Milions euros 2000

	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
Alt Camp	50,0	48,3	49,3	49,9	50,3	49,6
Alt Empordà	380,4	375,5	371,9	379,4	383,4	381,7
Alt Penedès	104,9	106,0	107,6	111,0	111,9	109,3
Alt Urgell	59,0	58,0	55,8	57,2	56,0	53,3
Alta Ribagorça	21,4	19,8	19,3	19,2	18,3	17,6
Anoia	109,7	96,6	105,8	106,8	103,3	104,9
Bages	191,8	188,5	190,7	195,6	196,4	194,6
Baix Camp	331,3	326,7	326,8	331,9	340,5	325,3
Baix Ebre	108,9	109,3	110,9	111,7	113,9	107,8
Baix Empordà	403,0	388,6	388,1	397,0	402,2	399,1
Baix Llobregat	979,0	1035,3	1086,0	1077,7	1102,1	1181,9
Baix Penedès	143,0	135,9	139,0	141,3	144,5	138,5
Barcelonès	5.222,5	5.073,8	5.223,0	5.293,7	5.251,1	5.194,0
Berguedà	45,0	44,0	45,2	46,0	45,2	42,6
Cerdanya	69,8	68,0	67,9	68,7	69,4	69,9
Conca de Barberà	38,3	36,6	36,6	37,1	37,4	36,3
Garraf	230,6	225,9	227,6	233,4	232,3	232,3
Garrigues	22,0	21,8	21,6	22,1	21,5	20,1
Garrotxa	74,7	74,6	75,4	76,1	76,3	74,4
Gironès	321,1	317,8	320,7	326,6	323,3	320,8
Maresme	613,7	600,8	600,4	614,5	616,4	609,8
Montsià	88,0	86,9	85,1	86,2	88,8	85,4
Noguera	41,3	41,5	41,0	42,4	42,4	39,9
Osona	159,1	155,7	157,3	160,1	156,7	150,6
Pallars Jussà	23,7	22,6	22,0	22,5	22,6	20,4
Pallars Sobirà	43,9	44,2	43,9	43,9	43,1	41,1
Pla d'Urgell	35,2	35,4	34,9	35,5	36,0	34,0
Pla de l'Estany	33,8	33,7	34,0	35,3	35,1	35,5
Priorat	13,1	13,1	12,6	12,8	13,0	12,5
Ribera d'Ebre	20,4	20,3	20,1	20,3	20,4	17,2
Ripollès	51,7	51,4	51,4	51,5	51,7	52,0
Segarra	24,7	25,0	24,4	24,8	24,0	23,1
Segrià	303,3	302,9	310,0	316,8	308,8	292,4
Selva	544,0	523,6	524,1	533,1	540,2	535,4
Solsonès	21,4	21,6	21,9	22,1	21,7	18,9
Tarragonès	696,3	664,9	667,9	679,3	697,7	766,3
Terra Alta	15,2	15,4	15,1	15,1	15,6	15,3
Urgell	40,9	41,2	41,0	41,7	40,0	37,2
Val d'Aran	109,7	110,0	111,6	111,4	113,0	109,6
Vallès Occidental	1.008,5	998,0	1.015,1	1.030,9	1.027,3	1.012,8
Vallès Oriental	423,3	409,5	419,3	425,2	421,6	415,2
Catalunya	13.217,6	12.968,6	13.222,3	13.408,0	13.415,5	13.378,8

Font: elaboració pròpia

GRÀFIC 3.1: EVOLUCIÓ CONCENTRACIÓ TERRITORIAL (COMARCAL) DE L'ACTIVATAT EN SECTORS ESPECÍFICS TURÍSTICS, 2008-2013
Índex de-Herfindahl

Font: elaboració pròpia

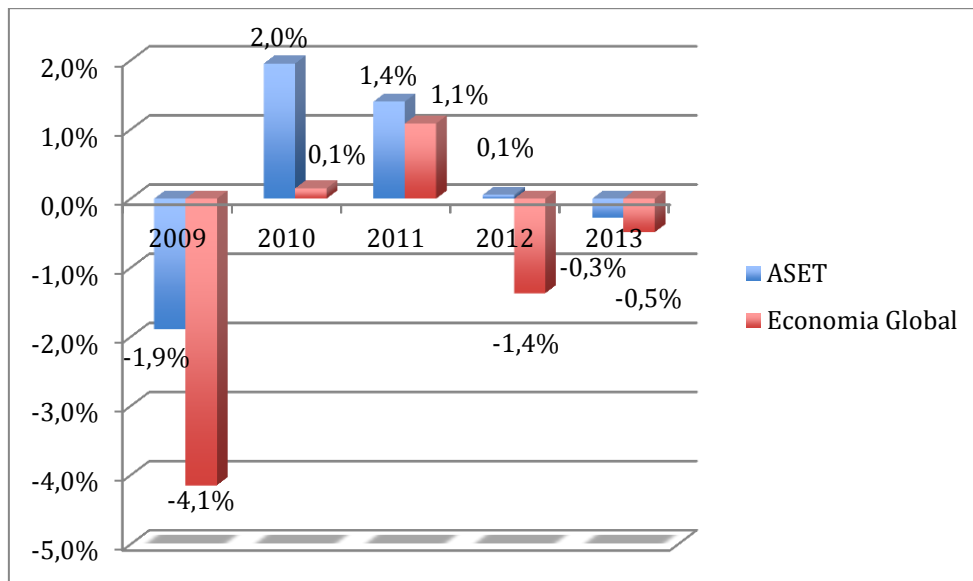
**TAULA 3.2: CREIXEMENT ACTIVITAT EN SECTORS ESPECÍFICS
TURÍSTICS PER COMARQUES, 2008-2013**

Percentatges

	2009	2010	2011	2012	2013*	2008- 2013* acum	2008- 2013* anual
Alt Camp	-3,4%	2,1%	1,1%	0,9%	-1,4%	-0,8%	-0,2%
Alt Empordà	-1,3%	-1,0%	2,0%	1,0%	-0,4%	0,4%	0,1%
Alt Penedès	1,0%	1,5%	3,1%	0,9%	-2,4%	4,1%	0,8%
Alt Urgell	-1,8%	-3,7%	2,5%	-2,2%	-4,9%	-9,8%	-2,0%
Alta Ribagorça	-7,6%	-2,1%	-0,5%	-5,1%	-3,8%	-17,9%	-3,9%
Anoia	-11,9%	9,5%	1,0%	-3,3%	1,6%	-4,3%	-0,9%
Bages	-1,7%	1,2%	2,6%	0,4%	-0,9%	1,4%	0,3%
Baix Camp	-1,4%	0,0%	1,6%	2,6%	-4,5%	-1,8%	-0,4%
Baix Ebre	0,4%	1,4%	0,7%	2,0%	-5,3%	-1,0%	-0,2%
Baix Empordà	-3,6%	-0,1%	2,3%	1,3%	-0,8%	-1,0%	-0,2%
Baix Llobregat	5,8%	4,9%	-0,8%	2,3%	7,2%	20,7%	3,8%
Baix Penedès	-5,0%	2,3%	1,6%	2,3%	-4,1%	-3,2%	-0,6%
Barcelonès	-2,8%	2,9%	1,4%	-0,8%	-1,1%	-0,5%	-0,1%
Berguedà	-2,4%	2,8%	1,6%	-1,7%	-5,7%	-5,4%	-1,1%
Cerdanya	-2,6%	-0,2%	1,2%	1,0%	0,7%	0,2%	0,0%
Conca de Barberà	-4,5%	-0,1%	1,5%	0,8%	-2,9%	-5,2%	-1,1%
Garraf	-2,1%	0,8%	2,5%	-0,5%	0,0%	0,7%	0,1%
Garrigues	-1,2%	-0,8%	2,3%	-2,5%	-6,4%	-8,5%	-1,8%
Garrotxa	-0,1%	1,0%	0,9%	0,3%	-2,5%	-0,3%	-0,1%
Gironès	-1,0%	0,9%	1,8%	-1,0%	-0,8%	-0,1%	0,0%
Maresme	-2,1%	-0,1%	2,4%	0,3%	-1,1%	-0,6%	-0,1%
Montsià	-1,2%	-2,1%	1,3%	3,1%	-3,8%	-3,0%	-0,6%
Noguera	0,4%	-1,1%	3,5%	0,0%	-5,9%	-3,3%	-0,7%
Osona	-2,1%	1,0%	1,8%	-2,1%	-3,9%	-5,3%	-1,1%
Pallars Jussà	-4,7%	-2,6%	2,4%	0,5%	-9,9%	-13,9%	-3,0%
Pallars Sobirà	0,7%	-0,6%	0,1%	-1,9%	-4,6%	-6,3%	-1,3%
Pla d'Urgell	0,8%	-1,7%	1,9%	1,4%	-5,6%	-3,2%	-0,7%
Pla de l'Estany	-0,2%	0,7%	4,0%	-0,7%	1,2%	5,0%	1,0%
Priorat	-0,2%	-3,7%	1,4%	1,9%	-3,9%	-4,6%	-0,9%
Ribera d'Ebre	-0,7%	-1,1%	1,2%	0,8%	-15,8%	-15,7%	-3,4%
Ripollès	-0,5%	-0,2%	0,2%	0,4%	0,6%	0,6%	0,1%
Segarra	1,3%	-2,5%	1,8%	-3,3%	-4,0%	-6,6%	-1,4%
Segrià	-0,1%	2,3%	2,2%	-2,5%	-5,3%	-3,6%	-0,7%
Selva	-3,8%	0,1%	1,7%	1,3%	-0,9%	-1,6%	-0,3%
Solsonès	1,2%	1,3%	1,0%	-2,1%	-12,6%	-11,4%	-2,4%
Tarragonès	-4,5%	0,4%	1,7%	2,7%	9,8%	10,0%	1,9%
Terra Alta	1,0%	-1,9%	0,3%	3,0%	-1,7%	0,5%	0,1%
Urgell	0,8%	-0,4%	1,7%	-4,2%	-7,0%	-9,0%	-1,9%
Val d'Aran	0,3%	1,5%	-0,2%	1,4%	-3,0%	0,0%	0,0%
Vallès Occidental	-1,0%	1,7%	1,6%	-0,3%	-1,4%	0,4%	0,1%
Vallès Oriental	-3,3%	2,4%	1,4%	-0,8%	-1,5%	-1,9%	-0,4%
Catalunya	-1,9%	2,0%	1,4%	0,1%	-0,3%	1,2%	0,2%

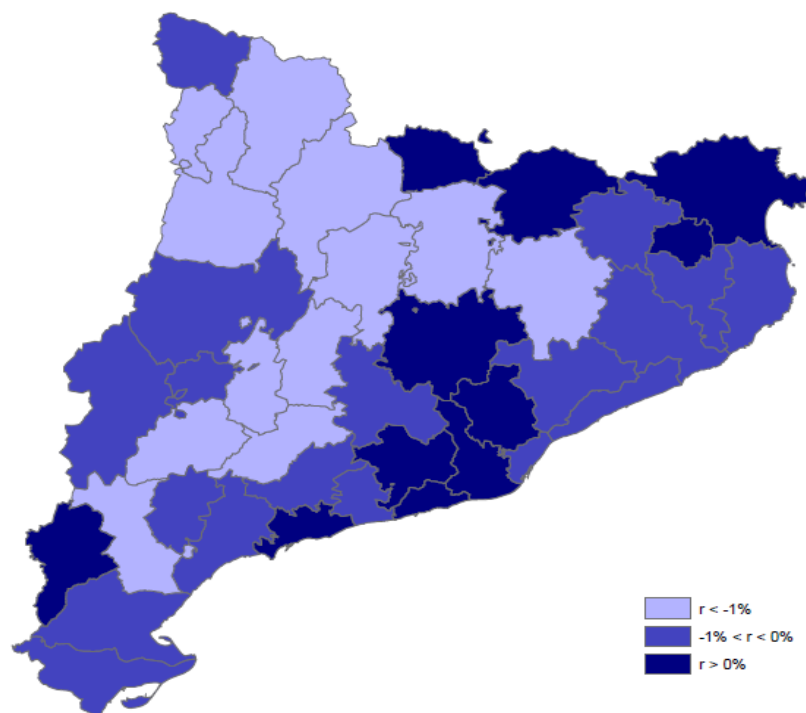
Font: elaboració pròpia

GRÀFIC 3.2: CREIXEMENT DE L'ACTIVITAT EN SECTORS ESPECÍFICS TURÍSTICS VERSUS PIB TOTAL A L'ECONOMIA CATALANA, 2008-2013
Percentatges

Font: elaboració pròpia

MAPA 3.1: CREIXEMENT DE L'ACTIVITAT EN SECTORS ESPECÍFICS TURÍSTICS VERSUS PIB TOTAL A L'ECONOMIA CATALANA, 2008-2013

Font: elaboració pròpia

TAULA 3.3: COMARQUES AMB MAJOR I MENOR CREIXEMENT DE L'ACTIVITAT EN SECTORS ESPECÍFICS TURÍSTICS, 2008-2013

Comarques major creixement		Comarques menor creixement	
	Var. Anual		Var. Anual
Baix Llobregat	3,8%	Alta Ribagorça	-3,9%
Tarragonés	1,9%	Ribera d'Ebre	-3,4%
Pla de l'Estany	1,0%	Pallars Jussà	-3,0%
Alt Penedès	0,8%	Solsonès	-2,4%
Bages	0,3%	Alt Urgell	-2,0%
Garraf	0,1%	Urgell	-1,9%
Ripollès	0,1%	Garrigues	-1,8%

Nota: les taxes son mitjanes anuals acumulatives

Font: elaboració pròpia

TAULA 3.4.: COMPARACIÓ DEL CREIXEMENT DE L'ACTIVITAT EN SECTORS ESPECÍFICS TURÍSTICS VERSUS PIB TOTAL PER COMARQUES, 2008-2013

Percentatges

	Var Acum 2008-2013			Var Anual 2008-2013		
	ASET	2008-2013 economia	Gap tur-econ	ASET	2008-2013 economia	Gap tur-econ
Alt Camp	-0,8%	-4,8%	4,0%	-0,2%	-1,0%	0,8%
Alt Empordà	0,4%	-3,6%	4,0%	0,1%	-0,7%	0,8%
Alt Penedès	4,1%	-6,2%	10,3%	0,8%	-1,3%	2,1%
Alt Urgell	-9,8%	-6,6%	-3,1%	-2,0%	-1,4%	-0,7%
Alta Ribagorça	-17,9%	-10,0%	-7,9%	-3,9%	-2,1%	-1,8%
Anoia	-4,3%	-9,6%	5,2%	-0,9%	-2,0%	1,1%
Bages	1,4%	-8,5%	10,0%	0,3%	-1,8%	2,1%
Baix Camp	-1,8%	-4,9%	3,1%	-0,4%	-1,0%	0,6%
Baix Ebre	-1,0%	-4,5%	3,5%	-0,2%	-0,9%	0,7%
Baix Empordà	-1,0%	-4,3%	3,3%	-0,2%	-0,9%	0,7%
Baix Llobregat	20,7%	-6,0%	26,7%	3,8%	-1,2%	5,1%
Baix Penedès	-3,2%	-9,8%	6,7%	-0,6%	-2,0%	1,4%
Barcelonès	-0,5%	-2,9%	2,4%	-0,1%	-0,6%	0,5%
Berguedà	-5,4%	-6,4%	1,0%	-1,1%	-1,3%	0,2%
Cerdanya	0,2%	-7,0%	7,2%	0,0%	-1,4%	1,5%
Conca de Barberà	-5,2%	-8,6%	3,4%	-1,1%	-1,8%	0,7%
Garraf	0,7%	-9,3%	10,0%	0,1%	-1,9%	2,1%
Garrigues	-8,5%	-4,3%	-4,3%	-1,8%	-0,9%	-0,9%
Garrotxa	-0,3%	-2,6%	2,3%	-0,1%	-0,5%	0,5%
Gironès	-0,1%	-3,9%	3,8%	0,0%	-0,8%	0,8%
Maresme	-0,6%	-5,3%	4,7%	-0,1%	-1,1%	1,0%
Montsià	-3,0%	-9,0%	6,0%	-0,6%	-1,9%	1,3%
Noguera	-3,3%	-0,7%	-2,6%	-0,7%	-0,1%	-0,5%
Osona	-5,3%	-5,6%	0,3%	-1,1%	-1,2%	0,1%

Pallars Jussà	-13,9%	-1,8%	-12,1%	-3,0%	-0,4%	-2,6%
Pallars Sobirà	-6,3%	-5,4%	-0,9%	-1,3%	-1,1%	-0,2%
Pla d'Urgell	-3,2%	-6,8%	3,6%	-0,7%	-1,4%	0,7%
Pla de l'Estany	5,0%	-0,4%	5,4%	1,0%	-0,1%	1,1%
Priorat	-4,6%	-7,0%	2,5%	-0,9%	-1,5%	0,5%
Ribera d'Ebre	-15,7%	-5,8%	-10,0%	-3,4%	-1,2%	-2,2%
Ripollès	0,6%	-8,7%	9,3%	0,1%	-1,8%	1,9%
Segarra	-6,6%	2,7%	-9,3%	-1,4%	0,5%	-1,9%
Segrià	-3,6%	-5,0%	1,4%	-0,7%	-1,0%	0,3%
Selva	-1,6%	-6,2%	4,7%	-0,3%	-1,3%	1,0%
Solsonès	-11,4%	-5,8%	-5,7%	-2,4%	-1,2%	-1,2%
Tarragonès	10,0%	-1,5%	11,6%	1,9%	-0,3%	2,2%
Terra Alta	0,5%	-2,2%	2,7%	0,1%	-0,5%	0,5%
Urgell	-9,0%	-4,9%	-4,1%	-1,9%	-1,0%	-0,9%
Val d'Aran	0,0%	-2,6%	2,6%	0,0%	-0,5%	0,5%
Vallès Occidental	0,4%	-6,6%	7,0%	0,1%	-1,3%	1,4%
Vallès Oriental	-1,9%	-7,2%	5,3%	-0,4%	-1,5%	1,1%
Catalunya	1,2%	-4,8%	6,0%	0,2%	-1,0%	1,2%

Nota: * Estimació avenç

Font: elaboració pròpia

D'altra banda, les dades anteriors permeten conèixer aproximadament el pes d'aquestes sectors en l'economia de les comarques. Abans d'això, val la pena fer un comentari sobre la dada global. Específicament, la dimensió d'aquests sectors hauria arribat al 2013 a significar el 10,2 % del PIB català, amb la qual cosa s'hauria produït un augment del seu pes des de 2008, on representaven el 9.6% (esperable pel creixement diferencial d'aquestes activitats abans anotat). Aquest pes estimat podria semblar potser aparentment reduït en relació a les xifres que es venen donant tradicionalment per a diferents agents econòmics. Per exemple, en un recent treball realitzat per a l'Observatori d'Empresa i Ocupació, s'estimava que, en termes de cotitzants, aquests sectors podrien significar, aproximadament el 12.1% del total d'ocupació a Catalunya, en promig trimestral⁴. En aquest sentit, s'haurien de fer els següents comentaris. En primer lloc, òbviament els indicadors són diferents. De fet, i donada l'esperable menor productivitat comparada d'aquestes activitats, en relació a la mitjana, el pes en termes de PIB amb bastant probabilitat ha de ser clarament inferior al corresponent a l'ocupació. En segon lloc, en les activitats considerades en aquest darrer treball s'inclouen algunes que no s'han tingut en compte en el present. En particular, s'inclouien les activitats afins al transport o el

⁴ Observatori d'Empresa i Ocupació, *Mercat de Treball. Sector Turístic*, 4 de desembre de 2014.

lloguer d'altres tipus de maquinària, equips i bens tangibles. El problema amb aquest sectors es que consideren en el seu interior activitats que no tenen res a veure (o poc) amb el turisme. Per exemple, la primera inclou activitats com el rentat de cotxes, les activitats d'assistència en aeroport, missatgers, logística, ambulàncies i un llarg etcèrtera. I la segona ja es veu amb claredat. Donat que no entrem a valorar parts dels subsectors creiem convenient no considerar-ne empreses incloses en aquestes activitats (com per exemple concessionàries d'autopistes). Òbviament la consideració d'aquestes activitats pujaria el pes del global estimat en aquest treball d'una manera no trivial.

Específicament, el detall del pes relatiu de les activitats incloses al llarg de les comarques posa de manifest, novament, l'heterogeneïtat de situacions en el territori. Entre les comarques amb una especialització comparativament més elevada trobem el Val d'Aran (37,3%), el Pallars Sobirà (28.3%), l'Alta Ribagorça (23.4%), la Selva (21.1%), la Cerdanya (20.8%) o el Baix Empordà (20.1%), per citar els casos més prominents. En el cas del Val d'Aran, en particular, la dependència és molt elevada i, per tant, el risc de patir davallades. Per tant, comarques de muntanya i de sol i platja, per sintetitzar.

**TAULA 3.5: PES DE L'ACTIVITAT EN SECTORS ESPECÍFICS TURÍSTICS
SOBRE PIB TOTAL PER COMARQUES, 2008-2013**

Percentatges

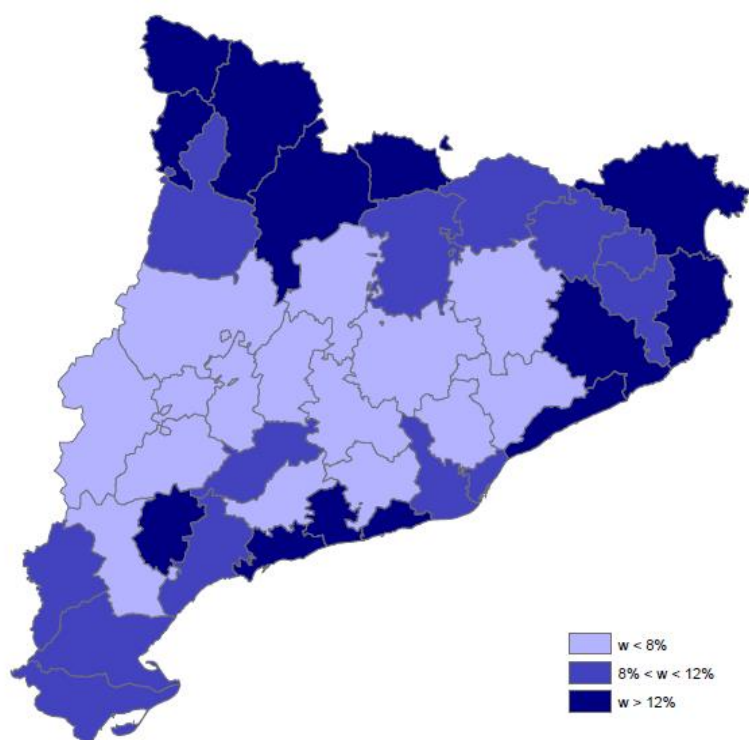
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Alt Camp	6,3%	6,5%	6,6%	6,6%	6,7%	6,6%
Alt Empordà	17,3%	17,6%	17,5%	17,6%	18,1%	18,0%
Alt Penedès	5,5%	5,8%	5,9%	6,0%	6,2%	6,1%
Alt Urgell	14,9%	15,0%	14,7%	15,0%	14,9%	14,4%
Alta Ribagorça	25,7%	25,0%	23,9%	24,1%	23,6%	23,4%
Anoia	6,8%	6,5%	7,1%	7,1%	7,0%	7,2%
Bages	6,5%	6,8%	6,9%	7,0%	7,2%	7,2%
Baix Camp	10,3%	10,7%	10,7%	10,8%	11,1%	10,6%
Baix Ebre	8,7%	8,9%	9,1%	9,0%	9,4%	9,0%
Baix Empordà	19,4%	19,4%	19,7%	19,9%	20,4%	20,1%
Baix Llobregat	6,9%	7,8%	8,1%	7,9%	8,2%	8,9%
Baix Penedès	11,5%	11,6%	12,1%	12,3%	12,8%	12,4%
Barcelonès	10,8%	10,8%	11,1%	11,1%	11,2%	11,1%
Berguedà	8,7%	8,8%	9,0%	9,2%	9,2%	8,8%
Cerdanya	19,3%	19,3%	19,6%	19,9%	20,6%	20,8%
Conca de Barberà	9,0%	9,3%	9,2%	9,2%	9,7%	9,3%
Garraf	13,2%	13,8%	14,2%	14,3%	14,6%	14,7%
Garrigues	7,8%	7,7%	7,6%	7,6%	7,8%	7,4%
Garrotxa	8,2%	8,4%	8,4%	8,4%	8,5%	8,4%
Gironès	9,0%	9,1%	9,2%	9,3%	9,3%	9,3%
Maresme	11,9%	12,2%	12,2%	12,3%	12,6%	12,5%
Montsià	8,3%	8,5%	8,6%	8,6%	9,1%	8,8%
Noguera	6,5%	6,4%	6,3%	6,4%	6,7%	6,3%
Osona	6,4%	6,6%	6,8%	6,8%	6,7%	6,4%
Pallars Jussà	9,5%	8,9%	8,6%	9,0%	9,2%	8,3%
Pallars Sobirà	28,5%	29,4%	29,0%	29,2%	28,9%	28,3%
Pla d'Urgell	5,4%	5,6%	5,5%	5,6%	5,9%	5,6%
Pla de l'Estany	7,7%	7,8%	7,8%	7,9%	8,0%	8,1%
Priorat	12,0%	12,3%	11,9%	12,0%	12,7%	12,3%
Ribera d'Ebre	2,8%	3,1%	3,0%	3,2%	3,1%	2,5%
Ripollès	10,5%	11,1%	10,9%	10,9%	11,4%	11,6%
Segarra	5,2%	5,3%	5,1%	5,2%	5,0%	4,8%
Segrià	7,1%	7,2%	7,4%	7,5%	7,5%	7,2%
Selva	20,1%	20,2%	20,3%	20,6%	21,2%	21,1%
Solsonès	8,2%	8,6%	8,7%	8,7%	8,6%	7,7%
Tarragonès	12,0%	11,8%	11,8%	11,8%	12,2%	13,5%
Terra Alta	8,7%	8,8%	8,6%	8,6%	9,1%	9,0%
Urgell	6,3%	6,5%	6,5%	6,6%	6,5%	6,1%
Val d'Aran	36,3%	37,4%	37,8%	37,6%	38,2%	37,3%
Vallès Occidental	6,2%	6,6%	6,7%	6,7%	6,8%	6,7%
Vallès Oriental	5,9%	6,1%	6,2%	6,2%	6,3%	6,2%
Catalunya	9,6%	9,8%	10,0%	10,0%	10,1%	10,2%

TAULA 3.6: COMARQUES AMB MAJOR I MENOR PES DE L'ACTIVITAT EN SECTORS ESPECÍFICS TURÍSTICS, 2013

Comarques major pes		Comarques menor pes	
	Valor		Valor
Val d'Aran	37.3%	Ribera d'Ebre	2.5%
Pallars Sobirà	28.3%	Segarra	4.8%
Alta Ribagorça	23.4%	Pla d'Urgell	5,6%
Selva	21.1%	Urgell	6.1%
Cerdanya	20.8%	Alt Penedés	6.1%
Baix Empordà	20,1%	Vallés Oriental	6.2%
Alt Empordà	18.0%	Noguera	6.3%

Font: elaboració pròpia

MAPA 3.2: PES DE L'ACTIVITAT EN SECTORS ESPECÍFICS TURÍSTICS SOBRE PIB TOTAL PER COMARQUES, 2013

Font: elaboració pròpia

4. L'estimació de l'Activitat en Sectors Específics Turístics a les marques turístiques catalanes

En aquesta secció es reproduïxen els resultats comarcals quan s'agreguen aquests per marques turístiques. Les marques turístiques que s'individualitzen són les actualment vigents i que utilitza la Direcció General de Turisme de la Generalitat de Catalunya per a la promoció i desenvolupament turístic, és a dir⁵:

- Barcelona: Barcelonés
- Costa Barcelona: Vallés Occidental, Vallés Oriental, Alt Penedés, Baix Llobregat, Garraf i Maresme
- Costa Brava: Selva, Baix Empordà, Gironés, Pla de l'Estany
- Costa Daurada: Tarragonés, Alt Camp, Baix Camp, Conca de Barberà, Priorat i Baix Penedés.
- Passatges de Barcelona: Anoia, Bages i Osona.
- Pirineus: Alt Empordà, Alta Ribagorça, Berguedà, Cerdanya, Garrotxa, Pallars Subirà, Pallars Jussà, Ripollés i Solsonés.
- Terres Ebre: Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta.
- Terres Lleida: Noguera, Pla d'Urgell, Segarra, Urgell, Segrià, Garriga
- Val d'Aran: Val d'Aran

Malgrat les insuficiències d'aquesta agregació, com a eina representativa de la diversitat i homogeneïtat dels productes turístics territorials, i per tant, de les seves capacitats de creixement, utilitzem aquestes marques per dues raons: en primer lloc, constitueixen l'eina de planificació actualment vigent de la Generalitat de Catalunya en l'àmbit territorial turístic i en particular en ordre a la realització de les activitats de promoció; i, en segon lloc, ens ofereixen l'oportunitat d'analitzar resultats més agregats, la qual cosa facilita l'observació de patrons qualitatius amb un cert interès.

⁵ Per tant, i donat que ara tenim llibertat per utilitzar una configuració actualitzada de marques, hi han diferències, en aquest sentit, entre les marques d'aquesta secció i les emprades en la secció segona d'aquest document.

La reconstrucció via oferta de les activitats específiques turístiques per marques mostra el pes significat de Barcelona (excursionisme, pes poblacional, consum de productes específics i mercat exterior), la Costa de Barcelona (que ara integra els vallesos) i dos marques fonamentalment litorals, com Costa Brava i Costa Daurada. Totes quatre marques concentrarien quasi el 85% de la generació d'activitats en sectors específics turístics. En termes dinàmics, d'aquestes sobresurten, pel seu creixement significatiu i comparatiu (per sobre de la mitjana catalana), la Costa de Barcelona i Costa Daurada. En el cantó negatiu, sobresurten els casos de Terres de Lleida i Terres de l'Ebre, amb caigudes de l'activitat específica turística general del 4,4% i del 3% en tot el període. En particular, en aquests dos casos es destaca l'evolució del 2013, fortament arrelada, previsiblement, en la disminució del mercat nacional i el consum de residents. Aquest darrer any també va obstaculitzar els resultats de les activitats a la Val d'Aran. En aquests casos, la situació no deixa de ser significativa donada la situació econòmica d'aquests territoris i la necessitat de trobar palanques econòmiques que consolidin el seu model de creixement.

Malgrat l'anterior, l'evolució de les activitats específiques turístiques ha estat millor, o menys dolenta, que l'activitat econòmica general. En efecte, en el gruix de les marques (excepte en les Terres de Lleida, on es produeix una situació d'igualtat aproximada) apareix un *gap* global en el creixement favorable a les activitats específiques turístiques en el període global. Es destaca Costa de Barcelona però també la Costa Daurada o la nova marca Païssatges de Barcelona, que aglutina marques de l'interior abans situades en la marca Catalunya Central. Fins i tot, en el cas d'una marca com les Terres de l'Ebre, on aquestes activitats ja hem esmentat que han decrescut en termes globals, aquesta evolució hauria estat millor que la de l'economia territorial en la seva globalitat. També seria el cas de la marca Pirineus, on el patró negatiu de les activitats característiques ha estat, no obstant, menys dolent que el de l'economia global. Donat l'anterior, en la major part dels casos, doncs, el pes de les activitats específiques turístiques hauria vist augmentada la seva contribució a la generació de PIB de les diferents marques en el període estudiat.

TAULA 4.1: ESTIMACIÓ ACTIVITAT EN SECTORS ESPECÍFICS TURÍSTICS PER MARQUES, 2008-2013

Milions euros 2000

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Barcelona	5.222,5	5.073,8	5.223,0	5.293,7	5.251,1	5.194,0
Costa Barcelona	3.360,0	3.375,5	3.456,0	3.492,7	3.511,7	3.561,3
Costa Brava	1.301,9	1.263,6	1.266,9	1.292,1	1.300,8	1.290,9
Costa Daurada	1.272,1	1.225,5	1.232,2	1.252,2	1.283,5	1.328,5
Paissatges Barcelona	460,6	440,8	453,8	462,5	456,4	450,1
Pirineus	791,0	779,7	774,8	786,7	787,5	772,0
Terres de l'Ebre	232,6	231,9	231,1	233,2	238,7	225,7
Terres de Lleida	467,3	467,8	472,8	483,4	472,8	446,7
Val d'Aran	109,7	110,0	111,6	111,4	113,0	109,6
Catalunya	13.217,6	12.968,6	13.222,3	13.408,0	13.415,5	13.378,8

Font: elaboració pròpia

TAULA 4.2: CREIXEMENT ACTIVITAT EN SECTORS ESPECÍFICS TURÍSTICS PER MARQUES, 2008-2013

Percentatges

	2009	2010	2011	2012	2013*	2008-2013 acum	2008-2013 anual
Barcelona	-2,8%	2,9%	1,4%	-0,8%	-1,1%	-0,5%	-0,1%
Costa Barcelona	0,5%	2,4%	1,1%	0,5%	1,4%	6,0%	1,2%
Costa Brava	-2,9%	0,3%	2,0%	0,7%	-0,8%	-0,8%	-0,2%
Costa Daurada	-3,7%	0,5%	1,6%	2,5%	3,5%	4,4%	0,9%
Paissatges Barcelona	-4,3%	2,9%	1,9%	-1,3%	-1,4%	-2,3%	-0,5%
Pirineus	-1,4%	-0,6%	1,5%	0,1%	-2,0%	-2,4%	-0,5%
Terres de l'Ebre	-0,3%	-0,4%	0,9%	2,3%	-5,4%	-3,0%	-0,6%
Terres de Lleida	0,1%	1,1%	2,2%	-2,2%	-5,5%	-4,4%	-0,9%
Val d'Aran	0,3%	1,5%	-0,2%	1,4%	-3,0%	0,0%	0,0%
Catalunya	-1,9%	2,0%	1,4%	0,1%	-0,3%	1,2%	0,2%

Font: elaboració pròpia

TAULA 4.3: COMPARACIÓ DEL CREIXEMENT DE L'ACTIVITAT EN SECTORS ESPECÍFICS TURÍSTICS VERSUS PIB TOTAL PER MARQUES, 2008-2013

Percentatges

	Var Acum 2008-2013* ASET	2008-2013 economia	Gap AESET- econ	Var Anual 2008-2013* ASET	2008-2013 economia	Gap AESET- econ
Barcelona	-0,5%	-2,9%	2,4%	-0,1%	-0,6%	0,5%
Costa Barcelona	6,0%	-6,4%	12,4%	1,2%	-1,3%	2,5%
Costa Brava	-0,8%	-4,5%	3,7%	-0,2%	-0,9%	0,8%
Costa Daurada	4,4%	-3,9%	8,3%	0,9%	-0,8%	1,7%
Paissatges Barcelona	-2,3%	-7,8%	5,5%	-0,5%	-1,6%	1,1%
Pirineus	-2,4%	-4,7%	2,3%	-0,5%	-1,0%	0,5%
Terres de l'Ebre	-3,0%	-6,2%	3,2%	-0,6%	-1,3%	0,7%
Terres de Lleida	-4,4%	-4,2%	-0,2%	-0,9%	-0,9%	0,0%
Val d'Aran	0,0%	-2,6%	2,6%	0,0%	-0,5%	0,5%
Catalunya	1,2%	-4,8%	6,0%	0,2%	-1,0%	1,2%

Nota: * Estimació avenç. ASET és Activitat en Sectors Específics Turístics

Font: elaboració pròpia

**TAULA 4.4: PES ACTIVITAT EN SECTORS ESPECÍFICS TURÍSTICS
SOBRE PIB global PER MARQUES, 2008-2013**
Percentatges

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Barcelona	10,8%	10,8%	11,1%	11,1%	11,2%	11,1%
Costa Barcelona	7,2%	7,7%	7,9%	7,9%	8,1%	8,2%
Costa Brava	14,8%	14,9%	15,0%	15,1%	15,5%	15,4%
Costa Daurada	11,0%	11,1%	11,1%	11,1%	11,5%	11,9%
Paissatges Barcelona	6,5%	6,7%	6,9%	7,0%	7,0%	6,9%
Pirineus	14,0%	14,3%	14,2%	14,3%	14,6%	14,4%
Terres de l'Ebre	7,3%	7,5%	7,5%	7,6%	7,9%	7,5%
Terres de Lleida	6,7%	6,8%	6,9%	7,0%	7,0%	6,7%
Val d'Aran	36,3%	37,4%	37,8%	37,6%	38,2%	37,3%
Catalunya	9,6%	9,8%	10,0%	10,0%	10,1%	10,2%

Font: elaboració pròpia

5. Els subsectors específics

La construcció de l'indicador d'activitat específica turística ha estat possible després de reconstruir els valors econòmics (agregats) de cinc subsectors específics (i les seves desagregacions en alguns dels casos com l'oci o el transport): l'hoteleria i restauració (en aquest cas, les sèries s'han homogeneïtzat en base a la informació subministrada per Catalunya Caixa), Agències de Viatges, Lloguer de Vehicles, Transport de viatgers i activitats d'Oci i Recreatives. En aquesta secció oferim informació seleccionada sobre el seu pes i el seu paper al llarg del territori.

El subsector més important generador és l'hoteleria i restauració, amb quasi 10.447 milions d'euros del 2000 a l'any 2013 a tot Catalunya. És a dir, en mitjana aquestes activitats suposaren el 78% de l'activitat global (previsiblement el gruix correspon a activitats de restauració). En segon lloc, es situen les activitats d'oci, amb 1.413 mil.lions (10.6% del total) i, en tercer lloc, les activitats de transport, amb quasi 1.180 milions (quasi el 9%). En conseqüència, aquests tres subsectors contribuïrien a generar el 97.5% del total de les activitats específiques turístiques aquí contemplades.

En relació a l'hoteleria i restauració, el 34.6% del l'activitat global a Catalunya es genera a la marca Barcelona. El creixement global en mitjana anual d'aquesta branca ha estat, en el global del període, reduït i amb diferències qualitatives en funció de les marques. Per exemple, el creixement més positiu es localitza a la Costa Daurada (un 1.2% en mitjana anual en el període) i el més negatiu a Terres de Lleida (-1% anual).

Pel que fa a les activitats d'oci i recreatives, la major contribució, novament, es produeix a Barcelona, marca que genera el 45% del PIB del subsector a tot Catalunya (important pes com a seu d'empreses d'oci). Aquest sector hauria registrat creixement negatiu en força casos, i a nivell general, lastrat per l'ajustament del consum de residents i del mercat nacional, principalment. Pel que fa a la branca del transport, documenta un augment en el període, fortament explicat per la marca Costa de Barcelona i l'evolució de l'empresa Vueling. Finalment, i pel que fa als subsectors de menor dimensió, en el cas de les agències de viatges, que generaren el 2013 aproximadament un 317 milions d'euros del 2000, haurien registrat un descens del 1.7% en mitjana anual, amb reduccions generalitzades en les diferents marques, només marcant una trajectòria més estable en el cas de Barcelona (paper agències on-line, per exemple).

TAULA 5.1: ESTIMACIÓ ACTIVITAT EN SUBSECTORS ESPECÍFICS TURÍSTICS PER MARQUES 2013
Milions euros 2000

	Hot&Rest	Oci	Transp	AAVV	LLVV
Barcelona	3.610,2	642,2	723,2	210,9	7,5
Costa Barcelona	2.749,0	399,4	349,2	54,5	9,2
Costa Brava	1.165,9	84,7	20,0	18,1	2,1
Costa Daurada	1.170,5	103,1	39,6	13,1	2,2
Paissatges Barcelona	370,0	54,5	16,7	6,8	2,2
Pirineus	693,7	61,8	10,1	6,0	0,3
Terres de l'Ebre	198,5	13,9	10,7	2,6	0,0
Terres de Lleida	393,8	40,0	7,8	4,3	0,8
Val d'Aran	95,4	13,5	0,5	0,3	0,0
Catalunya	10.446,9	1.413,1	1.177,8	316,5	24,4

Nota: * Estimació avenç
Font: elaboració pròpia

**TAULA 5.2: CREIXEMENT ACTIVITAT EN SUBSECTORS ESPECÍFICS
TURÍSTICS PER MARQUES 2013, 2008-2013**

Percentatges

	Hot&Rest	Oci	Transp	AAVV	LLVV
Barcelona	0,4%	-2,4%	-0,1%	-0,3%	-3,2%
Costa Barcelona	0,3%	-1,9%	20,2%	-4,3%	-1,2%
Costa Brava	-0,3%	1,2%	1,8%	-2,1%	0,5%
Costa Daurada	1,2%	-3,3%	7,3%	-5,1%	-6,0%
Paissatges Barcelona	-0,6%	1,1%	1,2%	-5,4%	-7,1%
Pirineus	-0,4%	-1,2%	0,9%	-3,8%	-15,6%
Terres de l'Ebre	-0,6%	0,0%	2,3%	-7,9%	-50,1%
Terres de Lleida	-1,0%	1,0%	0,0%	-7,7%	-11,2%
Val d'Aran	0,1%	-0,8%	0,6%	-8,2%	0,0%
Catalunya	0,2%	-1,8%	4,3%	-1,7%	-3,7%

Nota: Taxes son mitjanes acumulatives anuals

Font: elaboració pròpia

6. Consideracions finals

El treball, doncs, proporciona una reconstrucció del valor econòmic dels subsectors anomenats específics turístics al llarg de període 2008-2013 i, per tant, cobrint tot el període recent des dels inicis de la crisi. Aquesta referència temporal permetria avaluar el paper d'aquests subsectors connectat amb el cicle des d'una dimensió no només global sinó, el que és més rellevant, territorial. Per fer-ho ha calgut realitzar una tasca complexa per obtenir el valor de les diferents branques amb el màxim detall possible (a nivell sectorial) i tenir-ne en compte, així, les heterogeneïtats intra-branca. Específicament, ha calgut reconstruir la valoració econòmica dels subsectors específics d'oci, de transport, d'agències de viatges i de lloguer de cotxes, amb diferents tècniques adaptades a cada cas. D'altra banda, i pel que fa al subsector de l'hosteleria, es va decidir no fer cap estimació pròpia sinó pendre directament les dades proveïdes per Catalunya Caixa, a través dels seus Anuaris Econòmics Comarcals), amb la deguda homogeneïtzació per obtindre una sèrie temporal i territorialment comparable.

En relació als resultats empírics obtinguts, e intentant fer-ne una síntesi, es podrien destacar els patrons següents:

- ✓ Les activitats específiques turístiques haurien crescut, en el global del període, un lleuger 1.2%, que, no obstant, ha de ser degudament contextualitzat en el cicle econòmic general en el que s'ha inserat.
- ✓ No obstant l'anterior, l'evolució econòmica dels subsectors específics turístics ha estat, en aquests anys, millor que l'evolució general de l'economia catalana. La crisi del 2009 va ser menor en els subsectors anteriors i la recuperació posterior ho ha estat ser en major mesura en aquestes branques. L'evolució de 2013 seria, però, lleugerament negativa per aquests sectors, per a la detracció del mercat nacional i la constricció del consum privat.
- ✓ La diversitat de trajectòries comarcals ha provocat que la concentració comarcal de l'activitat no hagi variat excessivament en el període agregat. Per tant, a *grosso modo*, Catalunya no acaba de corregir els

problemes de concentració territorialment de l'activitat, amb el que això significaria en termes de sostenibilitat del creixement del país i de re-equilibri territorial.

- ✓ Per comarques se'n destaca, com a exemple de creixement comparativament elevat, el Baix Llobregat (per a l'efecte del sector del transport aeri), el Pla de l'Estany, el Tarragonés o l'Alt Penedès.
- ✓ D'altra banda, les evolucions més negatives de les activitats específiques turístiques, es trobarien a comarques de zones de muntanya i/o d'interior. Específicament, els resultats pitjors en aquestes activitats s'haurien donat a comarques com l'Alta Ribagorça, Ribera d'Ebre (poc pes d'aquestes activitats, però, en la seva economia), Pallars Jussà, Solsonès, Alt Urgell, Garrigues o Urgell, per comentar-ne les principals. En el gruix d'aquestes comarques el sector turístic, i les activitats analitzades en aquest estudi, esdevenen instruments amb gran potencial pel desenvolupament local. Per tant, aquests resultats, no gaire positius, entre d'altres implicacions, fonamentarien l'impuls de polítiques de reactivació basades en els seus recursos i productes, la promoció i l'estructura de mercats.
- ✓ En relació als resultats agregats per marques turístiques, els resultats posen de manifest que, en primer lloc, Costa de Barcelona i Costa Daurada son les que han evolucionat millor; en segon lloc, que marques interiors i de muntanya com Terres de Lleida, Terres de l'Ebre, Pirineus o Paissatges de Barcelona han registrat reduccions en el valor agregat dels subsectors turístics; i, en tercer lloc, i malgrat l'anterior, en quasi tots els casos l'evolució en el període d'aquests sectors ha estat, no obstant, millor que l'evolució de l'economia general.

ANNEX METODOLÒGIC

A continuació es revisen els principals procediments adoptats per a l'estimació en cadascun del subsectors:

- *Subsector Hotels i Restaurants (CNAEs 55 i 56)*

En aquest cas, s'ha reconstruït una sèrie homogènia de PIB a partir de la informació sobre el pes del subsector en tota la branca de serveis per comarques. En aquest sentit, i degut a un trencament de la sèrie sobre el pes del sector terciari al 2011 s'ha reconstruir a partir de les taxes de creixement. Per tant, tant els nivells de VA totals, com del sector serveis, com del subsector d'hoteleria son estimats. Catalunya Caixa no ha subministrat la sèrie comarcal de VAB en nivells ni per sectors al 2013.

- *Subsector Transport (CNAEs 491, 493, 501, 503 i 511)*

En aquest cas, s'ha procedit a estimar el VA per cadascun dels sectors per separat. En el cas dels subsectors 491 (transport passatgers ferrocarril), 501 (transport marítim), 503 (Transport de passatgers per vies navegables interiors) i 511 (transport aeri de passatgers) les dades procedeixen directament de les empreses, donada la típica poca població existent. En el cas del subsector 493 s'ha produït una estimació per separat de l'activitat 4931 (transport terrestre de viatgers, típicament autobusos i autocars) i de l'activitat 4932 (i.e. taxis). En el primer cas, s'ha utilitzat les dades directes proveïdes per a les empreses i en el segon cas s'ha estimat el valor afegit a partir de les dades d'ocupació i de VA per ocupat procedents de les empreses contingudes en el SABI. En aquest cas, s'ha diferenciat la productivitat mitjana de la comarca del Barcelonès en relació a la resta de Catalunya. Les dades han estat deflactades en euros del 2000 a partir de l'us del deflactor del sector serveis a nivell català.

- *Subsector lloguer de Vehicles (CNAE 7711)*

Les estimacions d'aquests sector s'han fet separatament per dos grups d'empreses. Per un costat, les petites de lloguer, típicament un establiment, amb les quals s'ha agafat el valor afegit capturat a partir de la base de dades SABI. En aquest sentit, la base de dades d'empreses s'ha hagut de depurar per eliminar les empreses de lloguer de vehicles industrials i altres de típicament poc ús per part dels turistes. D'altra banda, s'ha estimat el valor afegit associats a les empreses multinacionals i multi establiment de lloguer de vehicles a partir de la informació d'establiments i ocupats subministrada per a les pròpies empreses i el valor afegit brut per ocupat a nivell nacional. Típicament, quasi el 60% del valor afegit d'aquest subsector es generat per aquestes empreses multi establiment. Les dades han estat deflactades en euros del 2000 a partir de l'ús del deflactor del sector serveis a nivell català.

- *Subsector Agències Viatges (CNAE 79)*

Les estimacions del VA per aquest sector provenen del creuament de les dades d'ocupació i productivitat per ocupat, en aquest darrer cas procedent del SABI. Les dades de productivitat per ocupat s'han considerat al nivell de comarques, donada la qualitat de la informació disponible. La sèrie d'ocupació s'ha ajustat per tenir-ne en compte la incidència de l'efecte multi establiment, a partir de les dades sobre establiments subministrades per a la Direcció General de Turisme. D'altra banda, s'han ajustat, així mateix les dades, per tenir-ne en compte la productivitat diferencials d'algunes empreses, en aquest cas típicament de venda on-line. Aquest darrer ajustament ha afectat a les xifres del Barcelonès. Les dades han estat deflactades en euros del 2000 a partir de l'ús del deflactor del sector serveis a nivell català.

- *Subsector Oci (CNAE 90,91 i 93)*

En aquest cas, s'han realitzat estimacions per separat dels subsectors 90, 91, 931 i 932. En tots els casos s'ha considerat les xifres d'ocupació comarcals i la productivitat mitjana, separant el Barcelonès de la resta en aquest darrer cas, excepte en el cas del subsector 91 en que s'ha utilitzat la mitjana catalana a totes les comarques per falta d'informació. En el cas del subsector 931 les xifres comarcals s'han ajustat, en el cas convenient, per corregir els valors pels grans establiments, en el que es comprova una productivitat diferencial. Aquest ajustament afecta a les comarques del Baix Llobregat, Barcelonès, Val d'Aran i Vallés Oriental. En el cas del subsector 932 també s'han hagut d'ajustar els valors per a la presència de grans establiments amb productivitat diferencial. Aquest ajustament ha afectat a les comarques de l'Alt Empordà, el Barcelonès, el Tarragonès i el Vallés Occidental. Les dades han estat deflactades en euros del 2000 a partir de l'ús del deflactor del sector serveis a nivell català.